

CORNELIU COPOSU ÎN DOMICILIU OBLIGATORIU (1962–1964)

MARIN POP*

marinpop07@yahoo.com

COPOSU UNDER HOUSE ARREST (1962–1964)

ABSTRACT: This study refers to the period in which Coposu sent to house arrest in Calandra, the ruble, for 24 months, starting on July 9, 1962. Arrested on 14 July 1947 at the NPP, with “group Tamadau”, performed 15 years in prison, but being judged and condemned until 1955.

Once in the middle Baragan was abandoned in a hamlet built by Banat deported in 1950. Period of house arrest was, subsequent statements of Coposu, a boon for him and for other prisoners, because if he had gone straight from the harsh prison regime to hectic life in the capital, adaptation would be much too difficult and even risky, as confirmed by a doctor.

On leaving the prison was in a very poor state of health. It looked almost like a ghost, scaring them even sisters. Another effect of isolation which has undergone in prison was that he could not speak. He made great efforts, reînvațănd practically speaking, as a child. He was helped to recover by his mother, who spent most of the time the common ruble to be close to his son and by his sister, Doina, who was a pharmacist and was sending drugs.

Immediately after arriving in ruble was classified informant, ie the tracking information. Moreover, all former political prisoners are in residence were strictly followed by the security organs, the informants infiltrated. Coposu he was contacted several times to be recruited as an informant, but as evidenced by this study documents and Security mission failed because they had before them a man of unshakable moral probity that passed through communist gulag hell with dignity.

The obligatory residence, although they were pursued and lived in abject poverty, tried to live close to normality, continuing to meet, discuss various political issues right, keep the faith and ancestral customs.

Decision no. 6249 of 14 March 1964, Cornelius Coposu I domiciliary restrictions were lifted and settled in Bucharest, Calea Dudești, no. 86, where his mother and sisters lived.

KEYWORDS: Coposu, house arrest, Calandra, informants, Security.

REZUMAT: Studiul de față se referă la perioada în care Corneliu Coposu a fost trimis cu Domiciliu Obligatoriu în Bărăgan, la Rubla, pentru 24 de luni, începând cu data de 9 iulie 1962. Arestat la data de 14 iulie 1947 de la sediul PNT, odată cu „lotul Tămădău”, a efectuat 15 ani de închisoare, fiind judecat însă și condamnat abia în anul 1955.

Ajuns în mijlocul Bărăganului, a fost abandonat într-un cătun construit de către bănătenii deportați în 1950. Perioada de domiciliu obligatoriu a fost, după declarațiile ulterioare a lui Corneliu Coposu, o binefacere pentru el, cât și pentru ceilalți deținuți, pentru că, dacă ar fi trecut direct de la regimul dur al pușcării la viața agitată din Capitală, adaptarea ar fi fost mult prea grea și chiar riscantă, fapt confirmat și de către un medic.

La ieșirea din închisoare se găsea într-o stare de sănătate foarte precară. Arăta practic ca o fantomă, sperându-le chiar și pe surori. Un alt efect al izolării la care a fost supus în închisoare a fost acela că nu mai putea să vorbească. A făcut eforturi foarte mari, reînvațănd practic să vorbească, la fel ca un copil. A fost ajutat să-și revină de către mama sa, care a stat aproape tot timpul în comuna Rubla, pentru a fi aproape de fiul său și de către sora sa, Doina, care era farmacistă și îi trimitea medicamente.

Imediat după ce a sosit în Rubla a fost încadrat informativ, mai precis dosar de urmărire informativă. De altfel,

* Muzeul Județean de Istorie și Artă-Zalău

toți foștii deținuți politic aflați în domiciliu erau urmăriți cu strictețe de către organele de Securitate, prin informatori infiltrați. Corneliu Coposu a fost contactat și el de mai multe ori pentru a fi recrutat ca informator, dar după cum reiese din documente și din prezentul studiu misiunea Securității a eșuat, fiindcă aveau în fața lor un om cu o probitate morală de nezdruccinat, care trecuse prin iadul gulagului comunist cu demnitate.

În Domiciliul Obligatoriu, cu toate că erau urmăriți și trăiau într-o sărăcie lucie, au încercat să ducă o viață

apropiată de normalitate, continuând să se întâlnească, să discute diferite probleme chiar politice, să păstreze credința și obiceiurile strămoșești.

Prin decizia nr. 6249 din 14 martie 1964, lui Corneliu Coposu i s-au ridicat restricțiile domiciliare și s-a stabilit în București, Calea Dudești, nr. 86, unde locuiau mama și surorile sale.

CUVINTE-CHEIE: Corneliu Coposu, Domiciliu Obligatoriu, Bărăgan, informatori, Securitate.

Referatul Servicului „C” din cadrul MAI din data de 15 iunie 1962 cuprinde date despre Corneliu Coposu, care urma să fie eliberat pe data de 9 iulie 1962, când i se termina pedeapsa. În referat se sublinia că în timpul detenției de la Râmnicu Sărat a fost pedepsit cu 5 zile de izolare, „pentru atitudine dușmănoasă față de cadre”. Referatul este confuz în ceea ce privește situația lui după eliberare, deoarece propune să nu i se fixeze Domiciliu Obligatoriu, dar nici să i se aprobe stabilirea cu domiciliu în București. Referatul este semnat de șeful Servicului „C”, colonel Nedelcu Mihai¹. Însă, la data de 27 iunie 1962, prin decizia semnată de către ministrul de Interne, Vasile Negrea, lui Corneliu Coposu i s-a stabilit domiciliu obligatoriu, pentru 24 de luni, în comuna Rubla, raionul Brăila. Astfel, pe data de 9 iulie 1962 el a fost eliberat din penitenciarul de la Râmnicu Sărat, deoarece își efectuase integral anii de condamnare². În momentul eliberării din închisoare și trimiterea în Domiciliu Obligatoriu, Corneliu Coposu este obligat să semneze o declarație șantajabilă, prin care se angaja să nu povestească nimic din ceea ce i s-a întâmplat pe perioada detenției: „La punerea mea în libertate din locul de deținere am luat la cunoștință de faptul că nu am voie să divulg numănu nimic din cele văzute și auzite de mine în legătură cu locurile de deținere pe unde am trecut și nici despre persoanele încarcerate.

De asemenea nu voi comunica nimic scris și nici verbal rudelor sau altor persoane despre deținuții rămași în penitenciar.

În cazul că nu voi respecta cele arătate mai sus, am luat cunoștință că sunt pasibil de a suporta rigorile legilor Republicii Populare Române”³.

Perioada de domiciliu obligatoriu a fost, după declarațiile ulterioare a lui Corneliu Coposu, o binefacere pentru el cât și pentru ceilalți deținuți, pentru că dacă ar fi trecut direct de la regimul dur al pușcăriei la viața agitată din Capitală, adaptarea ar fi fost mult prea grea și chiar riscantă, fapt confirmat și de un medic: „Când ne-am dus la doctor, spune Flavia Coposu, ne-a spus că dacă ar fi intrat direct în vânzoleala Bucureștiului după atâția ani de izolare cred că ar fi fost foarte mare șocul. Așa, încet, încet... acolo erau toți de aceeași categorie”.

A fost ajutat să-și revină de către mama sa, care a stat aproape tot timpul în comuna Rubla, pentru a fi aproape de fiul său și de către sora sa, Doina, care era farmacistă și îi trimitea medicamente.

Revederea cu familia, după cei 15 ani de închisoare, este emoționantă: „El era bolnav, spune Rodica Coposu, adică era îngrozitor de slab, cred că avea sub 50 de kg. A intrat cu 1,92, cu 114 kg. Și avea niște... Io l-am văzut la trei săptămâni după ce se eliberase. El nu știa nimic de noi. Ne-a scris o scrisoare, prin cineva care s-a eliberat de acolo, de la Valea Călmățui: «– Dragă mamă și fetelor, care, dacă mai sunteți în viață, vă anunț că sunt eliberat, sunt »... în asta (domiciliu obligatoriu –n.n.), « și dacă puteți să veniți să mă vedeți ». S-a primit scrisoarea. A doua zi dimineața ...”. Localitatea se numea Valea Călmățui și fusese construită de deportații bănățeni: „Era... Valea Călmățui se numea localitatea unde erau casele

1. Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS), *Fond Informativ*, dos. I 5.062, vol 3, f. 119

2. Idem, *Fond Penal*, dos. P 16.829, vol. 7, f. 229

3. *Ibidem*, f. 230

ăstea. În câmp, în Bărăgan, s-a făcut un sat d-ăsta al celor deportați din Banat (...) Niște case din chirpici, acoperite cu stuf. Nu erau chiar bordeie, că erau cu geamuri, ă... erau case așa de două camere, cu tindă la mijloc și într-una din camere stătea el și în cealaltă cameră, care avea și o intrare aparte, avea... deci îi rămânea o cameră cu tindă și dincolo o altă tindă cu o cameră era altcineva care stătea cu el în aceeași curte. Și pă jos era pământ. El, după ce și-o mai revenit o pus carton asfaltat, mă rog. Adică, prima dată când ne-am dus, știu că fetele mi-au zis: «– Să nu te sperii». Era în iulie 1962 când l-au trimis cu domiciliu obligatoriu, după cum erau trimiși toți foștii deținuți politici. La Valea Călmățui a fost dus de către un ofițer și predat șefului de post din comună: „L-a adus un ofițer, spune Rodica Coposu, și l-o lăsat în grija șefului de post de acolo și i s-a repartizat o cameră cu tindă,... asta, de unde pleca unul care ispășise povestea acolo”.

Așadar, Corneliu Coposu a fost lăsat să supraviețuiască, abandonat practic, în satul fantomă, fără mâncare, cu ceva bani câștigați cu trudă la muncile forțate în coloniile de la Canal, Bragadiru, Popești Leordeni, etc., fără îmbrăcăminte și într-o stare de sănătate foarte precară. A fost lăsat, după cum afirma și Rodica Coposu, „fără nimic”. De la vechiul locatar nu a rămas aproape nimic: „Și cel care a plecat i-a lăsat așa: un borcan de șerbet, în care erau două degete de șerbet... nu știu ce mărunțișuri. El a avut niște bani... nu știu câți bani a avut, pentru că a lucrat la Canal. L-au plătit cu ceva până asta și a plecat a doua zi dimineața mama cu una din surori, cu Doina (...) El atuncea s-a dus la magazinul din sat și a cumpărat un kg. de ulei și macaroane. Le-a fiert în ulei și le-a mâncat toate și a băut uleiul ăla. Eu mă mir cum nu s-a îmbolnăvit... Parcă așa ne-a spus, mă rog, îți închipui... macaroanele ălea fierte în ulei s-au făcut tari ca ...”.

La ieșirea din închisoare se găsea într-o stare de sănătate foarte precară. Arăta practic ca o fantomă, sperindu-le chiar și pe surori. Un alt efect al izolării la care a fost supus în închisoare a fost acela că nu mai putea să vorbească. A făcut eforturi foarte mari, reînvățând practic să vorbească, la fel ca un copil: „Nu vedea aproape nimic, spune Rodica Coposu. Avea niște edeme la coate, la genunchi și la gleznă, extraordinare și avea o cămașă care flutura până el așa... I-a adus niște cămăși d-ale cumnatului meu, care era foarte slab și mai puteai să bagi o mână, zicea (cumnatul Bălescu – n.n.). Și io l-am văzut cam după două săptămâni și am rămas cu faptul că i se vedea oasele, că era ras în cap, se vedea încrengătura aia, știi, cum înveți la anatomie că oasele sunt în dinți de fierăstrău. Prin pielea capului i se vedeau... p-aicea se vedeau dinții, peste buze și nu putea să vorbească. Adică făcea un efort și zicea (că) gândul merge mai repede decât vorbirea”⁴.

Iată ce spune și Flavia Coposu referitor la modul cum a reînvăța Corneliu Coposu să vorbească: „Aia greu (cu vorbirea – n.n.). Încă la Crăciun tot vorbea aiurea... Adică aiurea... greu. Nu vorbea aiurea deloc, da vorbea greu, se exprima... așa. El vorbea singur. S-a dus în grădina aia... «– Când a putut să citească, citea cu voce înaltă» (completează Rodica Coposu – n.n.)⁵.

Primii membrii ai familiei care s-au deplasat la Corneliu Coposu au fost mama sa cu sora sa, Doina, farmacistă. Mama sa, Aurelia, a tot rămas la el să-l îngrijească: „Mama o stat cât o stat el. Nici n-o vrut să știe de noi, de casă. Venea așa de Crăciun, să pregătească pentru Crăciun... mâncare pentru Crăciun, pentru el”⁶. La un astfel de Crăciun au fost prinși de viscol pe drum și au dormit o noapte la Brăila.

În domiciliul obligatoriu aveau și un medic, tot deținut politic, care l-a ajutat să-și revină, dar au reușit să-l ducă și la un specialist, care i-a recomandat un regim alimentar comparabil cu cel al noilor născuți: „Acolo (în domiciliul obligatoriu – n.n.) pe loc era un medic cu domiciliu obligatoriu. Oare cum îl chema... Tudor? ăla care o fost arestat cu studenții... cu Ungaria (revoluția din Ungaria din 1956 – n.n.). ăla era un doctor destul de bun și am obținut, când era destul de rău, să mergem la Brăila. Și l-am dus la o Policlinică și au fost foarte drăguți și l-au tratat frumos. Mă rog, nu avea nimica decât distrofie și foamete și ne-a dat un regim alimentar pe care mama l-o respectat. O început cu lapte, amestecat cu ceai. Pe urmă... ca la copiii mici. Da, ca să nu facă cine știe ce...”.

4. Rodica Coposu, interviu realizat în decembrie 2009

5. Flavia Coposu, interviu realizat în decembrie 2009

6. *Ibidem*

Pe lângă faptul că avea un edem de gradul 3 sau 4, lui Corneliu Coposu îi slăbise foarte mult și vederea. A fost consultat de către un oftalmolog, care, coincidentă, era originar din Șimleu și își aducea aminte că tatăl său l-a tratat și pe protopopul Valentin Coposu: „La ochi o încercat 14 dioptrii. Nu vedea. Și doctorul oculist era din Șimleu și când o văzut numele o zis că și tata său o fost oculist și i-o făcut la tata meu ochelari și că n-are nimic nervul optic. Este nehrănit și în momentul în care își va reveni nu va mai avea nevoie de ochelari acum și-i păcat să-i strice acum. Să aibă răbdare, să nu citească și gata. Și-ntr-adevăr, după ce o trecut câteva luni... El nici azi n-o purtat ochelari... când o murit... foarte bine... ochelari... Avea ochelari pentru televizor”⁷.

După ce și-a mai revenit, ajutat de surori și cumnatul său, Corneliu Coposu a început să-și amenajeze mica sa casă din chirpici, în primul rând pentru că era pentru prima dată, după 15 ani, când avea propria locuință și apoi pentru că nu știa cât timp va locui acolo: „Ei și aici o început aranjamentul. Pe jos era lut. Și atunci i-am cumpărat carton asfaltat, pe care îl dădea, îl lustruia cu ulei ca să fie curat... (...) Era o clădire din bețe de lemne, cu chirpici și gardul din bețe de floarea soarelui. Și printre ele era plantată o plantă ca salcâmul. Ușa era din floarea soarelui... din bețe. Cornel a făcut o alee primăvara. Atuncea când o venit. Cu pământul bătut de la poartă până la casă. Și o sămănat atuncea sămânță de mătură. Nu știu cine i-o dat și o făcut, mă rog, spațiu verde. Și ne-o cerut nouă să-i trimitem de acasă niște bețe să-și facă în grădină chioșc. O mers care cum am mers, ba bețe, ba... Și am făcut acolo în curte un fel de chioșc, pe care l-am acoperit cu carton asfaltat. Am băgat o bancă, am dus tri scânduri și le-am plantat acolo și acolo-și petrecea vara Acolo am făcut cele două vacanțe cât o stat el acolo. Nimeni nu s-o dus în altă parte”⁸.

Cu spiritul său inventiv, la noua locuință, Corneliu Coposu și-a construit chiar și un duș: „Și-a făcut un duș. I-am trimis un butoi, la care i s-a făcut jos o gaură și o rozetă de stropitoare și cu sârmă și când trăgeai de sârma aia pornea apa. Și ăla, fiind vară, se încălzea și seara când venea de la lucru făcea un duș cald”⁹. „Ăla, bidonul ăla era montat într-un corcoduș. Și dimineața, înainte de a pleca la lucru aducea niște găleți cu apă și umplea bidonul”¹⁰.

Imediat după ce a sosit în Domiciliul Obligatoriu a fost încadrat informativ. Prima notă informativă este dată de sursa „Preda Viorel”, pe data de 19 iulie 1962, care-i face următoarea caracterizare: „Este un tip inteligent, cam comod, comunicativ și deschis la fire și destul de bine format din punct de vedere intelectual, cunoscând și limbi streine. Îi place să trăiască bine, este o fire zeflemitoare, uneori sarcastică. Suferă de o slăbiciune fizică generală de distropie și stă mai mult în cameră, culcat în pat”. Reușise deja să ia legătura cu „deoiștii” Virgil Solomon, fost ministru PNT, Dumitru Secară, Victor Anca, Nicolae Iunian, Pia Zamfirescu, Dragoș Gheorghe etc, în general foști fruntași PNT aflați în domiciliu obligatoriu la Rubla. Informatorul primește sarcini de a se interesa cine îl vizitează, natura legăturilor cu cei din notă, precum și discuțiile care se purtau cu aceste ocazii¹¹.

În ziua de 3 august 1962, scriitorul Alexandru Ivasiuc, care se găsea și el cu D.O. la Rubla, se întâlnește cu Victor Anca și îl întreabă de Corneliu Coposu, proaspăt ieșit din Penitenciar. Îl întreabă dacă era „tot atât de hotărât și aprins ca înainte” de a fi închis. Victor Anca, nebănuind că stă de vorbă cu un delator, îi spune despre Corneliu Coposu că era „mai prudent, dar că a rămas pe poziție, incapabil de absolut orice compromis, ferm hotărât să nu intre într-o încurcătură inutilă, însă decis pe aceleași poziții”. Îi spune că Corneliu Coposu le-a povestit regimul sever din Penitenciarul de la Râmnicu Sărat și cine se găsea acolo „în amănunțime”. Victor Anca i-a povestit „un mare secret” și lui Ivasiuc: Coposu a adus „vestea cea mai senzațională”, veste „care a produs o vie impresie asupra țărâniștilor” aflați cu D.O. la Rubla și anume că Ion Mihalache era încă în viață, era sănătos, mai avea „vechea sa energie neștirbită” și se găsea în închisoarea de la Râmnicu Sărat, unde fuseseră închiși împreună¹². Așadar, iată că la scurt timp după ce semnase

7. *Ibidem*

8. *Ibidem*

9. Rodica Coposu, interviu decembrie 2009

10. Flavia Coposu, interviu decembrie 2009

11. ACNSAS, *Fond Informativ*, dos. I 5.062, vol. 2, f. 208

12. *Ibidem*, f. 207

angajamentul că nu va povesti nimic din detenție și persoanele aflate încă în închisori, Corneliu Coposu l-a încălcat, riscând să fie închis din nou.

Pe data de 12 august 1962, informatorul „Preda Viorel” aduce la cunoștință organelor de Securitate că în ziua de 6 august au fost văzuți mai mulți „deoiști” intrând la Corneliu Coposu, printre care, desigur se găsea și el. Cu această ocazie, spune informatorul, timp de vreo oră cât au stat împreună, Virgil Solomon le-a povestit celorlalți național-țărăniști prezenți modul cum a ajuns Emil Hațieganu ministru și faptul că Ion Mihalache și Mihai Popovici nu au fost acceptați de către Vășinski¹³.

Pe data de 18 august 1962, fruntașul național-țărănist ardelean Victor Anca, prieten și colaborator politic apropiat al lui Corneliu Coposu, încă de când se afla la Cluj, împlinea 64 de ani. Cu această ocazie a fost vizitat și felicitat de fruntașii național-țărăniști aflați în D.O. Printre vizitatori s-a aflat și Pia Zamfirescu, care le-a spus că i s-a ridicat D.O., dar nu avea voie să stea decât în Brăila și Valea Călmățui până la sosirea aprobării de a pleca în străinătate. Își exprimă bucuria de a-l vedea pe Corneliu Coposu, spunându-i că dorește neapărat să stea de vorbă cu el înainte de a pleca. Evident că respectiva conversație a trezit suspiciuni organelor de Securitate, având în vedere că Pia Zamfirescu urma să plece în RFG. În acest sens, au fost trasate sarcini informatorilor să urmărească dacă cei doi vor lua contact și „în limita posibilităților” discuțiile ce se vor purta între cei doi¹⁴.

Într-o adresă a serviciului raional către cel regional al MAI Brăila, datată 14 septembrie 1962, se cere să se ia măsuri de încadrare informativă a lui Corneliu Coposu, aflat în D.O. din luna iulie. Se subliniază că în timpul detenției „datorită atitudinii sale politice”, Corneliu Coposu a fost izolat. Apoi, extrem de important, că „s-a încercat recrutarea sa însă a refuzat colaborarea”. După ce a ajuns în Rubla, se spune în adresă, a scris familiei, „invitând pe fiecare membru al familiei de a-l vizita, pentru a vedea personal dacă trăiește”. De altfel, se arată că mama sa era deja la Rubla.

Organele MAI s-au interesat și de familia sa, afirmându-se că în timpul detenției sale era vizitată de diferite persoane la domiciliu și că „se purtau discuții cu caracter dușmănos cât și cu privire la situația celor din detenție”. Pentru a vedea dacă „are manifestări sau desfășoară activitate dușmănoasă”, având în vedere că în comună erau mai mulți fruntași național-țărăniști cu D.O., cine îl vizitează, etc., se cerea un raport lunar cu rezultatele supravegherii sale informative. Primul raport trebuia înaintat până la data de 10 octombrie 1962.

Primul raport înaintat Serviciului III din cadrul Direcției Regionale Galați a MAI este trimis pe data de 25 octombrie 1962. Se menționează că din momentul aducerii sale în D.O. „în majoritatea a fost internat în spitalul Viziru spre a-și reface sănătatea fiind bolnav”. Întreținea relații cu fruntașii PNTȚ Virgil Solomon, Gheorghe Dragoș și Victor Anca. „Menționăm că Dragoș Gheorghe este agentul organelor noastre”, se spune în raport (numele de cod era „Preda Viorel – n.n.”). Se sublinia că atât agentul amintit, „cât și alți agenți dirijați pe lângă obiectiv (Corneliu Coposu – n.n.) nu ne-au semnalat aspecte deosebite despre acesta relatându-ne că, pentru moment, evită oricăre discuție cu caracter politic sau de altă natură, din care ar rezulta ostilitatea sa față de actuala orânduire de stat”. S-au luat măsuri pentru a se continua supravegherea informativă a lui Corneliu Coposu „prin dirijarea agenturii existente cât și prin recrutarea de noi agenți cu posibilitate de pătrundere în rândul elementelor țărăniște, urmând a raporta la termenele ordonate rezultatul măsurilor luate”¹⁵.

Pe data de 22 septembrie 1962, sursa „Preda Viorel” raportase că s-a întâlnit cu Corneliu Coposu pe data de 22 septembrie. Coposu i-a descris lui Dragoș „felul cum evoluează refacerea organismului său”. Întrebat fiind cum de a slăbit așa, Coposu i-a răspuns că în timpul din urmă al detenției, la Râmnicu Sărat, hrana ce o primea la închisoare conținea numai 1500 de calorii și din această cauză a devenit distrofic. Gheorghe Dragoș fusese coleg de închisoare cu Coposu la Aiud, dar fusese eliberat mai repede. Nu a fost

13. *Ibidem*, f. 206

14. *Ibidem*, f. 202

15. *Idem*, dos. I 5.062, vol 3, f. 117–118

trimis precum Coposu la un regim de strictă izolare. Îl întreabă, apoi, cu ce se ocupă toată ziua, Coposu răspunzându-i că citește, deoarece nu poate face eforturi fizice „din cauza slăbiciunii fizice și a debilității inimii”. Era mulțumit că poate citi, însă nu putea citi prea mult deoarece vederea i-a slăbit foarte mult și a trebuit să-și procure ochelari cu dioptrii multe. Îi relatează că și-a procurat mai multe numere din revista „Orizonturi” și „Timpuri Noi” și că vrea să-și procure și „Secolul al XX-lea”. A consultat un catalog al cărților apărute în ultimii ani la editurile din București și a rămas surprins de numărul mare și variat al cărților apărute, atât românești, cât și traduceri din limbi străine. Își exprimă dorința de a-și procura și citi cât mai multe cărți, „deoarece întotdeauna a fost un pasionat cititor”¹⁶.

Un alt informator cu numele de cod „Marcu Ion”, aduce la cunoștință organelor de Securitate că, în luna octombrie, Corneliu Coposu locuia împreună cu Paul Dragomirescu, dar care nu mergea în vizită în camera lui Coposu, deoarece acolo, spune sursa, erau „în vizită prieteni din trecut” și că unii dintre ei erau zilnic la el, precum Victor Anca, Virgil Solomon sau inginerul Secară¹⁷.

La începutul lunii octombrie, informatorul „Eugen Stănescu”, în persoana scriitorului Alexandru Ivasiuc, aduce la cunoștință organelor de Securitate că în timpul unei partide de șah, care a avut loc acasă la Coposu, pe data de 10 octombrie, acesta „și-a ieșit din rezerva lui obișnuită în materie de politică”. Fiind în discuție situația din Yemen, el ar fi declarat că „rușii se bagă în toate țările acestea puțin dezvoltate și sprijină lupta de eliberare, când în realitate lor puțin le pasă de toate poveștile cu libertatea, ci doar vor să se infiltreze acolo, substituindu-se vechilor stăpâni. Ceia ce este o politică foarte bună a adăugat el repede”. Așadar, Corneliu Coposu se dovedește un fin observator al politicii expansioniste pe care o ducea, în realitate, URSS în țările subdezvoltate.

Informatorul mai subliniază că Coposu „nu emite judecăți politice în public”. Pentru a evita vreo neplăcere, deși era încă nerefăcut, s-a dus câteva zile la cules porumb, când a fost solicitat de gospodăria de stat „pentru a nu zice că fac pe boerul”. Mai menționează că Coposu avea „o viață socială destul de intensă”, fiind vizitat în fiecare zi de Virgil Solomon, Victor Anca, Gheorghe Dragoș, Nicolae Iunian, Camil Demetrescu, foști frunțași național-țărăniști și că i-a spus partenerului său de șah, Ion Varlam, că va face odată o expunere despre „adevărata istorie a lui 23 august”¹⁸.

Tot sursa „Eugen Stănescu” informa organele de Securitate că, pe data de 1 noiembrie 1962, Lici Pulverijan l-a vizitat pe Corneliu Coposu, care a trimis prin ea câteva fructe și dulceață lui Nicolae Carandino, fostul director al oficiosului PNT, „Dreptatea” și de la care aștepta răspunsul la o scrisoare. Se întâlniseră la Brăila, unde Carandino „a plâns isteric, cu hohote”. Corneliu Coposu spune că Carandino a început să sufere de „delir de persecuție”, simțindu-se urmărit tot timpul și îi era frică să nu fie otrăvit. Toate aceste manifestări le avea din cauza presiunii psihice în care era ținut la Brăila.

Pe data de 5 noiembrie 1962, spune aceeași sursă, a stat de vorbă cu Corneliu Coposu, acasă la el. Mai era prezent și Adrian Dumitrescu. Coposu le povestește despre ultima convorbire pe care a avut-o cu comandantul închisorii de la Râmnicu Sărat, căpitanul Vișinescu, care l-a întrebat dacă știe ce este acum Ion Gheorghe Maurer. Coposu s-a mirat când a aflat că e prim-ministru. Întrebat fiind dacă îl cunoaște, Coposu a afirmat că au pledat împreună în procesele comuniștilor, pe care i-a apărat, însă acum, spune el, „nu mai este naiv și n-ar mai pleda pentru că îi cunoaște foarte bine (pe comuniști – n.n.). De asemenea, a povestit interlocutorilor despre acțiunile lui din Penitenciar, inventarea sistemului morse, despre organizarea de greve colective, despre „instrucțiunile de rezistență pe care le-a dat inginerului Puiu”.

De la aceeași sursă aflăm că în fiecare sâmbătă, începând cu ora 18, „deoistul” Radu Niculescu-Buzești, fratele fostului ministru de Externe Grigore Niculescu-Buzești, care a apucat să se refugieze în străinătate, venea la Corneliu Coposu să facă o partidă de șah¹⁹.

16. Idem, dos. I 5.062, vol 2, f. 201

17. *Ibidem*, f. 197

18. *Ibidem*, f. 196

19. Idem, dos. I 5.062, vol. 3, f. 123–125

Înainte de plecarea sa din D.O., sursa „Eugen Stănescu”, „din proprie inițiativă”, face o analiză detaliată „asupra stării de spirit, atmosferei, grupărilor și preocupărilor” din comuna Valea Călmățui. Credem că ea trebuie evidențiată, deoarece este, după părerea noastră, cea mai complexă și pertinentă dintre toate analizele și notele informative referitoare la perioada petrecută de Corneliu Coposu și apropiații săi, foști fruntași politici ai partidelor istorice, în special național-țărăniști.

Sursa subliniază că comunitatea din Valea Călmățui reprezenta „un mozaic de grupuri și opinii dintre cele mai variate, de poziții dintre cele mai diverse sociale și politice care reflectă și poziția dușmanilor și influența condițiilor noi”.

În timpul crizei rachetelor din Cuba, spune sursa, „deoiaștii” au sperat că SUA nu se vor mărgini doar la problema cubană și la embargoul din Marea Caraibilor. Ei sperau că va fi continuată aceeași linie și în alte probleme internaționale, care să ducă la rezolvarea situației din țările aflate sub dominația URSS. Printre alții, Corneliu Coposu îl cita pe Charles de Gaulle, președintele francez, care a spus următoarele: *nu trebuie să ne fie frică de război pentru că dacă rușii vor să-l facă, el oricum va fi, iar dacă nu, noi trebuie să ne continuăm politica, pentru că ea se va realiza*. În momentele în care nu există crize internaționale – continuă sursa – speranțele lor se întemeiază pe ceva concret. În general, ei continuă, la fel ca și Coposu ca într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat chiar forța-influența ideologică a apusului va determina o *diluare a comunismului și evoluția lui spre liberalism*. Sublinia că Corneliu Coposu „nu se poate împăca cu posibilitatea menținerii socialismului”. El afirmă că „oamenii cu personalitate nu se pot împăca cu actualul regim, care cere dărâmarea personalității-supunerea totală. Dacă totuși unii se raliază regimului o fac cu cinism din interes”. El se baza, spune sursa, „pe teoria neștiințifică și reacționară a lui Lambroso (care afirmă că tendința spre infracțiune nu este determinată de mediul ei, este înăscută și se poate stabili după caractere fizice” și spunea că supraveghetorii de la Penitenciarul Râmnicu Sărat aveau gene criminale, erau jumătate stângaci, ceea ce considera a fi un „stigmat de degenerescență”, conform teoriei lui Lambroso.

În afară de aceste „manifestări de ură”, spune sursa, în domiciliul obligatoriu exista „o activitate constantă”, pe care o desfășurau „diverse persoane” și care „consta dintr-o viață socială destul de activă – întâlniri, grupuri, prieteni, care nu au caracter neapărat politic, însă selecția se face după criterii politice și de clasă”.

În continuare, enumeră grupurile care s-au format la Rubla și le face o caracterizare foarte pertinentă: „Cel mai strâns este cel al țărăniștilor care continuă și acum să se manifeste extrem de unitar și să se întâlnească”. Menționează că Corneliu Coposu era vizitat în fiecare zi de Victor Anca, Virgil Solomon, Gheorghe Dragoș, Camil Demetrescu, generalul Barbu și Nicolae Iunian. La rândul lui, Corneliu Coposu îl vizita destul de des pe doctorul Tudor, de care declara că „se simte foarte legat”, deoarece l-a ajutat când era bolnav, am completa noi.

Cu ocazia întrunirilor zilnice din casa lui Corneliu Coposu se discutau „diferite probleme curente” și își aduceau aminte „de personalitatea lui Iuliu Maniu căruia toți îi sunt extrem de devotați”. În afară de aceste întruniri, ei căutau să se întâlnească „cu alte persoane – în special tineri – care sunt invitați și cărora li se povestesc diverse aspecte din istoria PNT din trecut”. Aceste discuții nu aveau un „caracter organizat”, spune sursa, ci survin întâmplător – cu atât mai mult cu cât toți trăiesc mai mult trecutul decât prezentul. Există un interes față de cei tineri care sunt *evoluți* cântăreți. Astfel, Coposu pe lângă legătura foarte strânsă pe care a stabilit-o cu Ivăsiuc (sursa – n.n.) cu care a hotărât să corespundă după ce acestuia i se va ridica restricția – l-a invitat și pe Al. Botez, care a fost considerat drept un băiat foarte bun cu care e deosebit de plăcut să stai de vorbă. Acesta nu are aspectul organizat de pregătire de noi cadre – însă în ultimă instanță vizează acest lucru”.

Un alt aspect pe care îl sesizează sursa este cel legat de „acțiunile de solidarizare în diverse chestiuni personale”, care depășeau „cadrul strict limitat al relațiilor de partid” și se extindeau și asupra altor „deoiaști” din comună. El dă exemplul lui Augustin Pordea vizitat de Corneliu Coposu în Spitalul din Viziru, „deși îl cunoștea vag”.

Ca și o concluzie generală, sursa subliniază următoarele: „Este de notat că grupul PNȚ este monolitic. Singurul unde nu există bîrfa și continuă ceartă care domnește de obicei în Valea Călmățui. Nu am auzit niciodată vreunul vorbind de rău pe celălalt”. În schimb, liberalii, spune el, erau puțini (3–4 persoane), „cu origine socială burgheză sau moșierească”, manifestând „dispreț față de oamenii simpli. Adeseori Botez, Varlam, vorbesc *Mărlani de țărani* – cu o notă de boeresc dispreț”, spre deosebire de țăraniști²⁰.

Într-o notă informativă datată 9 ianuarie 1963, informatorul „Preda Viorel” îi făcea lui Corneliu Coposu următoarea caracterizare: „este un tip inteligent și o fire comunicativă, uneori cam comodă și cam încăpățînată. Are aptitudini gospodărești și pasiunea pentru citit, căutând să se pună la curent cu nouă literatură și cu progresele realizate de știința și tehnica modernă. Cunoaște mai multe limbi străine. Are talent de povestitor și de pamfletist. Îi place uneori să fie sarcastic. Are pasiunea povestitului, descriind îndeosebi tipuri și întâmplări hazlii din viață. Are memorie bună și o fire deschisă și veselă. Este sociabil. Îi place societatea, atât de dragul de a povesti cât și de dragul de a se distra jucând table, șah, remy, brigi (bridgi –n.n.) și căutând tovărășia altora în acest scop. Urmărește din ziare evenimentele politice. Povestește întâmplări din timpul detențiunii, precum și fapte și evenimente politice din trecut, descriind și persoane de politicieni din fostele partide burghezo-moșierești, îndeosebi când discută cu Solomon Virgil. Cu acesta discută de Maniu”.

Din notă mai aflăm că în momentele în care se simțea bine lucra la GAS. A lucrat la sortat porumbul, apoi la construcții, împreună cu „deoistul” Secară. Avea relații cu „deoistii” Virgil Solomon, Victor Anca, Mihail Secară, Adrian Dumitrescu, Ion Diaconescu, fost coleg de Penitenciar la Râmnicu Sărat, care sosise și el cu D.O. la Rubla, Alexandru Ghica, Vlad Drăgotescu, Radu Florescu, fostul general de jandarmi Vasile Barbu și Gheorghe Dragoș²¹.

Fostul coleg de la Râmnicu Sărat, Ion Diaconescu, a fost eliberat pe data de 29 noiembrie 1962 și trimis cu D.O. la Rubla. În momentul sosirii în comună, primul dintre prieteni pe care i-a întâlnit a fost Nicolae (Nicu) Iunian, care l-a dus la el acasă și i-a dat să mănânce. Între timp, s-a răspândit vestea sosirii sale în comună și a apărut Corneliu Coposu, prieten și mai apropiat, care, spune Ion Diaconescu în memoriile sale „m-a luat pur și simplu pe sus și m-a dus la el acasă, explicându-i lui Nicu că el mă aștepta de mult și că se pregătise pentru cazarea mea” I-a spus că era absolut sigur că va fi adus și el cu D.O. și știind data expirării pedepsei îl aștepta „din zi în zi” să sosească. Mai mult, prin sora sa, Doina, care lucra ca farmacistă la Găești, a luat legătura cu familia lui de la Boțești și astfel a aflat primele vești despre existența lor. Deși Corneliu Coposu dispunea de o singură cameră, la fel ca toți ceilalți „deoști”, își amenajase în ea trei paturi, deoarece era vizitat foarte des de surorile sale, iar mama sa stătea acolo aproape permanent. Era chiar acolo în momentul sosirii lui Ion Diaconescu, care a beneficiat de ospitalitatea familiei Coposu încă din primele zile. De asemenea, l-a cazăt la el până și-a găsit o locuință, chiar vizavi și l-a ajutat să se integreze „în rosturile și atmosfera acestei comunități”²².

Deși plecase din D.O. sursa „Eugen Stănescu” mai trimite o notă informativă despre Corneliu Coposu și anturajul său din comuna Rubla, pe data de 24 februarie 1963. Menționează că înainte de a pleca din D.O. a purtat o serie de discuții cu Corneliu Coposu, timp de șase zile. Pentru că era foarte des vizitat de către prieteni, sursa s-a plimbat cu el prin pădure unde au putut discuta în liniște.

Pe lângă persoanele menționate în nota-raport precedentă îi mai regăsim în anturajul lui Corneliu Coposu pe Ion Huiu, care stătea în aceeași casă cu Ion Diaconescu și intrase în grupul celor care îl vizitau zilnic și pe I. Racolțea, fost polițist și coleg de liceu la Blaj. La rîndul lui, pe lângă vizitele pe care le făcea la dr. Tudor mai vizita pe Silvia Pulverijan, pr. Anderco, ing. Secară, Radu Florescu și mai rar pe I.C. Brătianu. Alte persoane din anturajul său erau Maria Bulinschi, viitoarea soție a lui Ion Huiu, d-na Costinescu, fostă colegă de studenție și sora Josepha, care locuia provizoriu cu cele două amintite mai sus.

20. Idem, dos. I 5.062, vol 2, f. 49–56

21. *Ibidem*, f. 191–192

22. I. Diaconescu, *Temnița, destinul generației noastre*, ediție revizuită, Ed. Nemira, Buc, 2003, p. 408

Sursa subliniază că în casa în care își avea D.O. Corneliu Coposu era „un du-te vino general, fiind foarte rareori singur”. Explică și motivele „acestei frecvențări asidue și a polarizării” pe care Corneliu Coposu o exercita mai mult decât alți PNT-șiști: „1) În general Coposu Corneliu se bucură de simpatia oamenilor pentru faptul că este în măsura posibilului în afară de întreaga și bârfa cronică care bântuie în sat. E considerat un om serios, destul de demn, care a suferit mult, cu un bun prestigiu încă din penitenciar, destul de inteligent și cultivat; 2) În afară de aceste calități pe care le are în proporții diferite, Coposu este totdeauna amabil, vesel și pare deschis și de aceea are anumită influență asupra celorlalți; 3) Faptul că atrage multă lume e și acela că el are în general posibilități mari, iar mosafirii întotdeauna sunt serviți cu țuică, mezeluri, prăjituri. Deși nu se poate afirma că acesta e factorul cel mai important care atrage lumea în casa lui Coposu, totuși atmosfera cordială și prietenoasă de aici este întreținută și de aspectul de îndestulare și căldura care există aici (...); 4) Coposu ajută și alte persoane din sat, fiind gata oricând să dea cuiva ceva. Încă din toamnă el aducea pachetele de prăjituri făcute de mama lui, Piei Zamfirescu după cum a adus un pachet, în timpul acestei săptămâni surorii Josepha. (...). *Ajutorul acesta acordat, nu are neapărat un caracter organizat, ci pare a fi o caracteristică a lui Coposu în general și a familiei lui. Toți câinii străzii se adună în curte și primesc mâncare* (s.n.). În orice caz aceasta contribuie foarte mult la popularitatea lui în sat”.

Referitor la discuțiile care se purtau cu ocazia întrunirilor, se reiterează că temele principale erau cele legate de trecut și în special de Iuliu Maniu, „de care Coposu este extrem de legat”, se evocau momente din viața de penitenciar, iar uneori se discutau și alte probleme precum comentarea operelor literare „scrise în regimul de democrație populară, pe care le citește Coposu”.

În ceea ce privește atitudinea lor față de regimul comunist, sursa subliniază că Coposu afirma că pentru cei „angajați în vechea mentalitate”, precum era și el, „singura atitudine este rezervată, foarte strictă – negativismul – care are o valoare exemplară”. La plecarea sursei i-a declarat că se simte foarte bine în D.O., dar îi este frică „să nu-l plictisească autoritățile”.

Ca măsuri, organele de Securitate prevedeau recrutarea de noi agenți „cu posibilități de informare” și deschiderea dosarului de urmărire individuală pentru Corneliu Coposu²³.

Un alt informator cu numele de cod „Avocatul Mihail” („deoistul” Mihail Golici – n.n.) aduce la cunoștință organelor de Securitate, pe data de 4 aprilie 1963, că a discutat cu generalul Barbu despre Corneliu Coposu. Coposu i-ar fi spus lui Barbu că a fost solicitat de către comuniști să intre în guvern, „luându-și anumite angajamente” dar Coposu le-a spus că nici nu se gândește să colaboreze cu astfel de oameni „nepregătiți și falși”. De asemenea, informatorul subliniază că Coposu păstrează legătura cu toți național-țărăniștii, în special cu Diaconescu și Huiu, cu care se întâlnea zilnic.

Informatorul „Gicu Iordan” subliniază, la rândul lui, pe data de 30 mai 1963, că în rândul național-țărăniștilor aflați cu D.O. în comuna Rubla „se observă din ce în ce o mai strânsă legătură între ei”. Corneliu Coposu fiind abonat la revista „Timpuri Noi” a descoperit un articol în care se vorbea de o nouă armă secretă americană foarte puternică. Imediat ce a văzut articolul a început să facă „comentarii defavorabile armelor sovietice”, care spune că nu se pot compara cu cele americane. Revista respectivă, spune informatorul, a fost citită, apoi, de aproape toți național-țărăniștii²⁴.

O altă sursă, cu numele de cod „Jan Ionescu”, informează organele de Securitate că la Corneliu Coposu se strâneau în fiecare seară „o serie întreagă de indivizi și stau la discuții până târziu”. Este vorba, printre alții, de Virgil Solomon, Ion Diaconescu, Ion Huiu, ing. Secară, Camil Demetrescu, generalul Barbu și Victor Anca. De asemenea, afirmă că acasă la Corneliu Coposu „îi slujește nu știu în ce condiții o fostă călugăriță”. Era vorba, probabil, despre călugărița Josepha, care stătea provizoriu la Rubla.

Pe data de 20 iunie 1963, menționează aceeași sursă, Corneliu Coposu l-a vizitat pe Augustin Pordea, fruntaș politic ardelean, socrul marelui industriaș Ausnit. În cadrul discuției ce a avut loc între cei doi, Corneliu Coposu afirmă că „întâlnirea ce va avea loc între cei 3 mari la Moscova, nu este altceva decât

23. ACNSAS, *Fond Informativ*, dos. I. 5.062, vol 2, f. 44–47

24. *Ibidem*, f. 42–43

un ultimatum dat lui Hrusciov în sensul că acesta să accepte condițiunile puse de ei asemănător vizitei lui Adenauer când s-a dus la Moscova și a obținut eliberarea tuturor prizonierilor nemți din lagărele rusești. În astfel de situații se va declanșa războiul căci SUA și Anglia sunt pregătite în acest scop și pentru acest motiv a împânzit Marea Mediterană cu submarine atomice”²⁵. Discuția dovedește că atât Corneliu Coposu, cât și ceilalți „deoiști” erau la curent cu situația politică internă și internațională și că așteptau, la fel ca marea majoritate a românilor, venirea americanilor.

După cum se poate observa, „deoiștii” încercau să ducă o viață cât mai aproape de normalitate. Deși regimul comunist se autodefinia ca ateu, elita interbelică, oameni cu credință în Dumnezeu nu puteau accepta interdicția de a-și păstra și exprima credințele religioase. Ca dovadă, în casa lui Corneliu Coposu slujea o călugăriță catolică, iar sărbătorile religioase erau respectate, cu toate interdicțiile impuse de regimul totalitar. Astfel, dintr-o notă informativă dată de „Avocatu Mihail” aflăm că în anul 1963 marea majoritate a „deoiștilor” au participat la slujba de Înviere, care a avut loc în noaptea de 13 spre 14 aprilie. Conform notei, dintre național-țărăniști au participat Corneliu Coposu, Victor Anca împreună cu soția care se afla în vizită la el, Ion Diaconescu, Ion Huiu, Gavrilățeanu Maria Bulinschi, Mogoș Olariu și d-na Constantinescu, ultimele „mari simpatizante” ale național-țărăniștilor. Din partea liberalilor a participat Ion Brătianu și Cornelia Bădescu, concubina sa, foștii polițiști Vlasa și Danielevici și toți călugării. Călugării s-au ocupat de toate amănuntele pregătirii slujbei și tot ei au dat răspunsurile preotului, ținând locul dăcălului.

Agentului care dădea nota i se trasa sarcina de a se informa asupra următoarelor teme: „elementele ce frecventează în mod curent biserica, cine îndeosebi, în ce constau slujbele sau eventualele întâlniri ale acestora sub altă formă ca: petreceri, botezuri, onomastici, etc”²⁶.

Aceeași sursă, probabil invidios de unitatea grupului format în jurul lui Corneliu Coposu subliniază, pe data de 11 ianuarie 1964, că aceștia „au făcut zid în jurul lor, încât nimeni nu mai pătrunde printre ei”. Referitor la sarcina primită, amintită mai sus, subliniază că grupul lui Corneliu Coposu au făcut Revelionul împreună și s-au adunat toți, după miezul nopții, la locuința lui Ion Diaconescu. De la București au venit special pentru a petrece Revelionul surorile lui Corneliu Coposu, soția și fiica lui Victor Anca. La sosirea lor în comună, spune sursa, au fost așteptate de toți național-țărăniștii.

Un alt eveniment onomastic sărbătorit de național-țărăniști a fost Sărbătoarea de Sfântul Ioan Botezătorul, când la locuința lui Ion Diaconescu și Ion Huiu „au făcut o mare petrecere”, care a durat până în zori. Sursa subliniază cu răutate că s-au făcut „cheltuieli foarte mari”²⁷.

Referitor la munca depusă de Corneliu Coposu în domiciliul obligatoriu din Rubla subliniem că în primele trei luni, din cauza diferitelor boli contactate în închisorile comuniste, nu a putut lucra. După cum rezultă din notele informative ale agenților recrutați de Securitate din rândul „deoiștilor” din Rubla și din informațiile primite de la Flavia și Rodica Coposu, surorile lui, Corneliu Coposu și-a îngrijit în primele luni de sănătatea foarte precară pe care o avea în momentul eliberării de la Penitenciarul din Râmnicu Sărat.

Însă, apoi, începe să participe ca zilier la sortatul porumbului și la diferite munci, în special în construcții, în cadrul GAS-ului.

Noul GAS de la Rubla, după cum ne informa Flavia Coposu, se numea Iscoteanca și fusese ferma unui anumit proprietar Pană. Înainte de a veni deținuții politici fuseseră aruncați practic aici, în mijlocul câmpului, deportații din Banat: „Aici era un fel de gostat. Și în jurul lui era una (fermă – n.n.) care era îngrijitoarea găinilor, una care avea găini, avea porci, avea vite. Țștia erau de jur împrejur, la șosea. Și aicea s-a făcut satul unor nemți pe care i-a deportat. Ei și-au făcut casă, ei și-au făcut... Și ce au făcut foarte inteligent nemții, la șosea și până-n sat au semănat semințe de caise și au ieșit caiși sălbatici, care făceau totuși o umbră.

25. *Ibidem*, f. 41

26. *Ibidem*, f. 187

27. *Ibidem*, f. 177

Și cădeau caise și frunze... Și o făcut un fel de podeț să-i zicem. Nu te înfundai chiar așa până la genunchi în mocirlă. Și satul ăla era satul uitat... de pe altă lume”²⁸.

Corneliu Coposu era plătit, la fel ca ceilalți zilieri, după sistemul normelor. Fiecare „deoist” trebuia să semneze un contract pentru exploatarea unui hectar de porumb. Însămânțarea și transportul porumbului era asigurată de GAS, iar deoistii lucrau, manual, restul operațiunilor, de la prăsit până la depănușat. Pe parcurs, având în vedere studiile pe care le aveau deținuții politici, au fost folosiți și la alte munci, cum ar fi contabilitatea GAS-ului, construcții sau chiar planificarea muncii: „Făceau nu știu câte norme. Știu că inginerul nu poate plăti cu diferențe mari față de muncitori, că ăștia (deținuții politici – n.n.) munceau serios și zice că era cald și transpirau și treceau țăranii ăștia și ziceau: «-Uite cum iese sarea din domni». Și ăștia munceau în draci”²⁹. „El a lucrat în prima... în prima vară în care a ieșit n-a putut lucra, în vara următoare, în 63, a lucrat la fermă, a lucrat vreo două luni și o săptămână... soia sau nu știu ce. Și era, la un moment dat, un inginer al fermei și o venit acolo la ei pe ogor și o zis: «-Care din voi știți să scrieți?» S-a uitat unul la altul și o zis (ironic – n.n.) «-Cam toți». Era Nelu Diaconescu (Ion Diaconescu – n.n.), care era inginer, era Nelu Huiu (Ion Huiu – n.n.), care era contabil, era Cornel (fratele lor – n.n.), care era avocat, mai era ăla... Iunian (Nicolae, fiul lui Grigore Iunian – n.n.), care era avocat, mă rog, echipă de... așa. Și atunci: «- Care știți să scrieți?» Toți cam știau (spune ea ironic – n.n.). Atunci cum era aproape de șant Corneliu, zice «- Hai dumneata ăla mare și înalt». Era foarte înalt față de ei și l-o pus să scrie. Așa, și l-o luat și l-a pus să dea probă de scris și a fost încântat și uimit «- Corneliu era singurul din noi care scria frumos, caligrafic și... (completează Rodica Coposu) și pe urmă o început să discute, să-l întrebe ce meserie are, așa și pe dincolo și i-o spus că-i foarte necăjit că are de făcut planificare de obiective d-astea și l-o întrebat dac-o auzit și i-o spus că sigur, că în politica economică se vorbește despre planuri și așa... Așa, și atunci i-o dat să facă programul pentru anul viitor și-o făcut desen și așa... și ăla o rămas trăsnet și l-o felicitat la centru. Și atunci i-o spus: «- Domnule Coposu io vă propun să rămâneți aicea, eu vă pontez ca muncitor și rămâneți să faceți birou, că oricum îi mai ușor decât să mergeți la sapă. Eu am impresia că nici nu vă pricepeți». «- Bine. Nu zic da, nici ba. Dacă vrei mata tot mă ții». Și a rămas acolo și până la urmă a fost și foarte respectuos cu Cornel. I-o impus așa... și i-o făcut planurile pentru care o luat... așa”³⁰.

Conform sistemului de norme, cei care lucrau la IAS sau CAP, la sfârșit de an erau recompensați în produse agricole și prea puțin în bani. Corneliu Coposu a fost și el plătit, la fel ca toți ceilalți muncitori. Relevantă este bucuria cu care le-a sunat pe surori să vină să le dea produse din ceea ce a fost recompensat. Era primul lui câștig după 15 ani de temniță. În plus, își plantase și diferite zarzavaturi în mica sa grădină: „La sfârșitul anului mi-aduc aminte că o telefonat. S-o dus la Primărie și o telefonat să ne ducem să luăm produsele «-Da, era foarte mândru (completează Rodica Coposu – n.n.)». Acuma ce produse. Era, era nu știu cât grâu, pe care l-o dat la găinăresele alea. Ce a fost într-adevăr recoltă extrem de utilă a fost zarzavatul. Că el, în grădina lui și-a săpat și și-a pus morcovi, pătrunjel, păstârnac... N-am văzut în viața mea morcovi ca acolo. Știți cum erau? Ca sfecla, pentru că a fost un teren virgin, nelucrat niciodată. Și avea solul ăla un loes... celebrul Bărăgan. Nemaipomenit ce mari erau. L-a udat și era ordonat și aliniat cu sfoara. L-o făcut așa... Și mi-aduc aminte că de Crăciun când ne-am dus avea un șir de pătrunjel și pusese el niște pănuși, tulpini de porumb, ca un fel de podeț. Știu că noi când ne-am dus, în ziua de Crăciun a anului 63, m-o chemat pe mine în grădină și o zis: «- Hai să-ți arăt ceva» și o ridicat strujacul ăla și dedesubt era pătrunjel verde. Și acolo (în Domiciliu Obligatoriu – n.n.) el o fost într-adevăr fericit c-o scăpat de pușcărie și o închis ușa și o cerut lacăt și am zis: «- Dragă, la ce-ți trebuie lacăt. Că la asta io dacă îi dau un șut vine cu deal cu tot», zice: «- Tu, nu știi ce înseamnă să-ți închizi singur ușa»”³¹.

28. Flavia Coposu, interviu decembrie 2009

29. Rodica Coposu, interviu decembrie 2009

30. Flavia Coposu, interviu decembrie 2009

31. *Ibidem*

Corneliu Coposu, la fel ca „deoiștii” din jurul său, se implică serios în viața comunității și activitatea GAS-ului, după cum rezultă dintr-o notă informativă a agentului „Preda Viorel” din data de 10 noiembrie 1963. Corneliu Coposu îi spune sursei că echipa de „deoiști” care lucrau la GAS au fost chemați de conducere pentru a discuta planul de construcție a unui grajd. „Deoiștii” au declarat că un plan cât mai economic ar corespunde dorinței conducerii. Însă, președintele gospodăriei a subliniat că dorește o lucrare solidă și modernă, cu lumină electrică, apă curentă, bazin, etc, chiar dacă va costa mai mult. În urma acestor discuții, Corneliu Coposu îi spune sursei: „Îți spun drept că m-a impresionat demnitatea, raționamentul sănătos simțului colectiv și gospodăresc al președintelui”³².

Pe data de 14 ianuarie 1964 Direcția a II-a a Securității trimite o notă alarmantă către conducerea MAI, referitoare la activitatea „deoiștilor” național-țărăniști din comuna Rubla, în care erau semnalate următoarele: „Recent, de la o sursă foarte serioasă, organele noastre au intrat în posesia unor informații din care rezultă că în colonia elementelor cu domiciliu obligatoriu – Rubla – raionul Brăila, o serie de elemente printre care Coposu, Victor Anca și Virgil Solomon *urzesc o serie de planuri cu privire la reorganizarea fostului partid național-țărănesc*. De asemenea, aceste elemente care se întâlnesc regulat în casa lui Coposu, duc discuții pe marginea *compoziției viitorului guvern național-țărănesc, precum și la împărțirea portofoliilor ministeriale*”³³.

Conducerea MAI dă ordin să fie rezolvată urgent problema. În acest sens, este întocmit un plan de deplasare, pe data de 23 ianuarie 1964³⁴. Căpitanul de Securitate Bica Nicolae s-a deplasat personal la Direcția Regională MAI din Galați, în zilele de 24 și 25 ianuarie 1964 pentru a verifica cele semnalate de către Direcția a II-a și anume că foștii național-țărăniști se reorganizează și își împart deja portofoliile dintr-un viitor guvern.

În urma „adâncirii informației respective” și analiza notelor trimise până la acea dată de informatorii „Preda Viorel”, „Stănescu Eugen” și „Avocatul Mihail”, aflați în anturajul celor vizați, căpitanul Bica constată că într-adevăr persoanele semnalate, adică grupul din jurul lui Corneliu Coposu, se întâlneau la locuința acestuia, motivația fiind că „acesta are o situație materială mai bună (decât ceilalți „deoiști” – n.n.) (lemne pentru foc, alimente etc.), fiind ajutat de către familia sa cu pachete și bani”. Din fericire pentru Corneliu Coposu și ceilalți fruntași național-țărăniști cu D.O. în Rubla, căpitanul Bica concluzionează că în cadrul întrunirilor nu se discutau „probleme cu caracter politic, sau să comenteze măsurile ce se iau de către

32. ACNSAS, *Fond Informativ*, dos. I. 5.062, vol 2 „f. 179

33. Idem, *Fond Documentar*, dos. D 2, vol. 2, f. 30

34. *Ibidem*, f. 31–32: „Pentru verificarea celor semnalate s-a ordonat de către conducerea direcției a se face deplasarea în regiunea respectivă pentru verificarea celor semnalate, fapt pentru care ne propunem următoarele probleme: studierea materialelor ce le au despre persoanele PNT cu D.O. în comuna Rubla, ca Coposu Corneliu, Anca Victor, Virgil Solomon cât și alții; de văzut agentura existentă în rândul elementelor cu D.O., cine sunt, ce funcții au deținut în PNT, s-au alte părți de organizații și care sunt posibilitățile de informare pe lângă aceștia; ce probleme discută față de agentură și dacă elementele urmărite au încredere în ea; dacă elementele în cauză sunt lucrate și în mod indirect prin agentură și ce rezultat despre persoanele care ne interesează; ce persoane vizitează Anca Victor, Coposu Corneliu și Virgil Solomon cât și restul de persoane ce se află cu D.O.; atenție deosebită se va da și lui Nicolae Carandino (despre acesta se cunoaște că s-a încercat recrutarea, iar elementele cu D.O. îl bănuiește că este agentul Securității. Pentru a conspira legătura cu agentura existentă se va da indicații de a mai contacta pe cel în cauză; dacă pe Victor Anca în afară de soție și fiică îl mai vizitează și alte persoane (se cunoaște că are la Buzău un medic); de văzut dacă elementele cu D.O. li s-au stabilit toate legăturile (rude, prieteni, cunoștințe) și dacă au fost identificate și verificate, cum sunt cunoscute și unde au serviciu), de stabilit concret unde cei cu D.O. au serviciu (G.A.S., șantier de construcții) și dacă la locurile de muncă sunt persoane din București și fac naveta, sau din împrejurimi care au cunoscuți sau rude în București; de văzut dacă persoanele cu D.O. sunt lucrate informativ și la locul de muncă, în cazul că persoanele ce au serviciu pe șantier sau G.A.S. și nu au D.O. sunt din București și până în prezent nu au fost identificați și verificați, va fi necesar obținerea de date, ca cine sunt și domiciliul, restul datelor le vom obține noi (se va cere a se întocmi un tabel); dacă la Regiunea M.A.I. Galați se anunța din timp căror elemente ce se eliberează din detenție li se fixează D.O. Aceasta în scopul recrutării de noi agenți; se va discuta cu conducerea Direcției Regionale M.A.I. Galați, cât și cu șeful raionului de Securitate Brăila, dacă sunt posibilități de instalarea tehnicii operative la domiciliul unor persoane, unde cei semnați se întâlnesc și discută probleme cu privire la reorganizarea PNT; la întoarcere se va întocmi un raport cu privire la problemele constatate ce va fi trimis în copie și Direcției Regionale MAI Galați”.

conducerea de partid și de stat”. De asemenea, că nota respectivă nu a fost dată de către agenții pe care-i avea infiltrați la Rubla, ci de către un fost polițist, Tomescu N. Ștefan, condamnat la 15 ani închisoare, care se găsea și el cu D.O. la Rubla. Din dosarul de anchetă al acestuia reieșea că era „un element nesperios” și dacă va încerca să mai dea informații autorităților comuniste „să se aibă în vedere acest lucru”.

Printre măsurile ce urmau a fi luate se preconiza contactarea lui Corneliu Coposu de către organele de Securitate, ceea ce „ar avea ca rezultat fie obținerea unor date mai deosebite din problema PNT, fie *compromiterea* lui în rândul celor cu D.O. ca agent al organelor de securitate”³⁵.

Este vorba de lt-col Lupu din cadrul Direcției a III-a a Securității, care-l mai contactase încă odată pe Corneliu Coposu pentru a-l recruta ca informator, pe data de 26 iunie 1963. Din document reiese în mod clar că Corneliu Coposu a refuzat categoric și că misiunea Securității de a-l recruta a eșuat³⁶.

Dintr-o altă notă informativă a sursei „Preda Viorel” din data de 4 octombrie 1963, care-l întreabă pe Corneliu Coposu de ce a stat mai mult în fața Comisiei Securității, în fața căreia a fost rechemat i-a spus, printre altele: „mi-a spus că a doua oară l-au ținut mult și că din întrebările ce i s-au pus a rămas cu impresia că plecăm”³⁷. Fin observator, Corneliu Coposu simțea foarte bine că se apropia ziua eliberării lor din Domiciliul Obligatoriu.

În urma analizei notelor informative primite din comuna Rubla, organele de Securitate ajung la concluzia că ele vorbesc despre „grupul Coposu”, dar că „nu s-au luat măsuri să se clarifice dacă această denumire (din note) este o expresie uzuală, legată de faptul că respectivul a avut funcția cea mai mare în partidul P.N.Ț. sau că într-adevăr sunt constituiți într-un grup”.

La fel și agentul „Cristescu Nica”, în nota din 16 martie 1964, vorbea de „grupul Coposu”, care continua „să umble cu capul în nori” și că mai păstrau „interes față de naționali-țărăniști făcând prozelitism și interesându-se de apartenența politică a unora și a altora. În afară de aceasta e cu ochi și cu sprâncene că așa cum se păstrează grupul lor lasă impresia unuia de partid”.

Dr. Dumitriu Constantin aflat și el cu D.O. în comuna Rubla este învoit în decembrie 1963 pentru 30 de zile în București, ocazie cu care este acostat de informatorul „Agentul Predeal”, care se interesează de grupul național-țărăniștilor. Neștiind că discută cu un delator, dr. Dumitriu îi spune că „toți care au fost vârfuri politice ca Virgil Solomon, Coposu Corneliu, etc. în sensul că au fost demnitari persistă în vechea lor poziție și speranță, păstrându-și neschimbate aspirațiile”³⁸.

Organele de Securitate nu mai au timp să cerceteze intențiile „grupului Coposu”, deoarece în primăvara anului 1964 „deoștii” din Rubla au fost eliberați, la fel ca toți deținuții politici din România, în urma amnistiei generale impusă de către Occident.

Astfel, pe data de 19 martie 1964, Serviciul „C” din cadrul MAI aduce la cunoștință Direcției a III-a MAI că prin decizia nr. 6249 din 14 martie 1964 i s-au ridicat restricțiile domiciliare lui Corneliu Coposu, care le-a declarat că se va stabili în București, Calea Dudești, nr. 86, unde locuiau mama și surorile sale³⁹.

35. *Ibidem*, f. 29

36. *Idem*, *Fond Informativ*, dos. I. 5.062, vol 2, f. 183

37. *Ibidem*, f. 180

38. *Idem*, *Fond Documentar*, dos. D 2, vol. 4, f. 79

39. *Idem*, *Fond Informativ*, dos. I 5.062, vol 3, f. 127